

QUAN EL GALL CANTI, ON SERÀS TU?

Lluís Papiol Molné

Sempre que ens proposem aprofundir en les biografies dels emperadors romans, ens trobem que alguns d'ells eren els més acèrrims perseguïdors dels fidels que practicaven el cristianisme. La religió que es practicava a Roma estava basada en el paganisme (adoració dels ídols), i el màxim exponent n'era l'emperador, que tenia el suport dels senadors i dels sacerdots.

Amb l'arribada de Jesucrist a les terres de Palestina, va començar a revelar-se una nova religió, la qual es basava en la bona nova de l'arribada del regne de Déu i la salvació dels qui creien en Ell —aparegué als trenta anys com a fill de Déu.

Els mandataris de les religions jueva i romana no podien consentir que Jesús fos rei dels jueus i fill de Déu. En els primers anys de la nostra era, als seguidors de Jesucrist se'ls considerava infidels i eren perseguïts i condemnats a mort.

Neró, emperador romà (54-68), va ser adoptat per Claudi i educat per Sèneca. Durant el seu mandat va haver-hi l'incendi de Roma (64), potser per ordre del mateix Neró, que va mantenir una cruel persecució contra els cristians.

Deci, proclamat emperador per les legions (249-251), va desfermar la setena persecució i saquejos contra els cristians.

Durant el govern de Dioclecià, emperador romà (284-305), els cristians patiren la persecució més sanguinolenta; després en vindrien d'altres.

Durant el novè any del seu imperi (49 o 50), Claudi havia expulsat de Roma els jueus, molt esvalotats en ocasió de la predicació evangèlica.

El costum de marcar els esclaus amb el nom del seu senyor ("Els adoradors de Roma són marcats perquè siguin reconeguts i només ells poden participar en la vida ciutadana"), en les persecucions de Deci i Dioclecià es va complir quasi el peu de la lletra contra els jueus.

Els emperadors rendeixen culte a Roma i reconeixen la seva divinitat, igual que els seus súbdits, i admeten que Roma és la perseguidora dels fidels de Jesús. Aquests fets ens mostren el domini de l'Imperi romà pagà, el qual exigeix l'adoració de si mateix ("Roma imperial pagana, que pretén exigir per a ella el culte i adoració i que per aconseguir el seu propòsit vessa la sang de molts màrtirs de Jesús"). Segons això, la victòria de Jesucrist significa la victòria sobre el paganisme romà. El període de la lluita comprèn l'època de les persecucions i l'època dels màrtirs, que es consideren acabades amb la pau de l'emperador Constantí I el Gran.

De la mateixa manera que tinc publicades les fotografies⁽¹⁾ d'una sèrie de monedes romanes amb les biografies dels emperadors —en algunes d'elles es desenvolupen les persecucions dels seguidors de Jesús—, aquí vull fer pública una biografia més, o més ben dit "La vida de Jesús de Natzaret", la qual ens aportarà els esdeveniments que van succeir durant les persecucions i al mateix temps ens acomoda entrant triomfants a les obres de la fe.

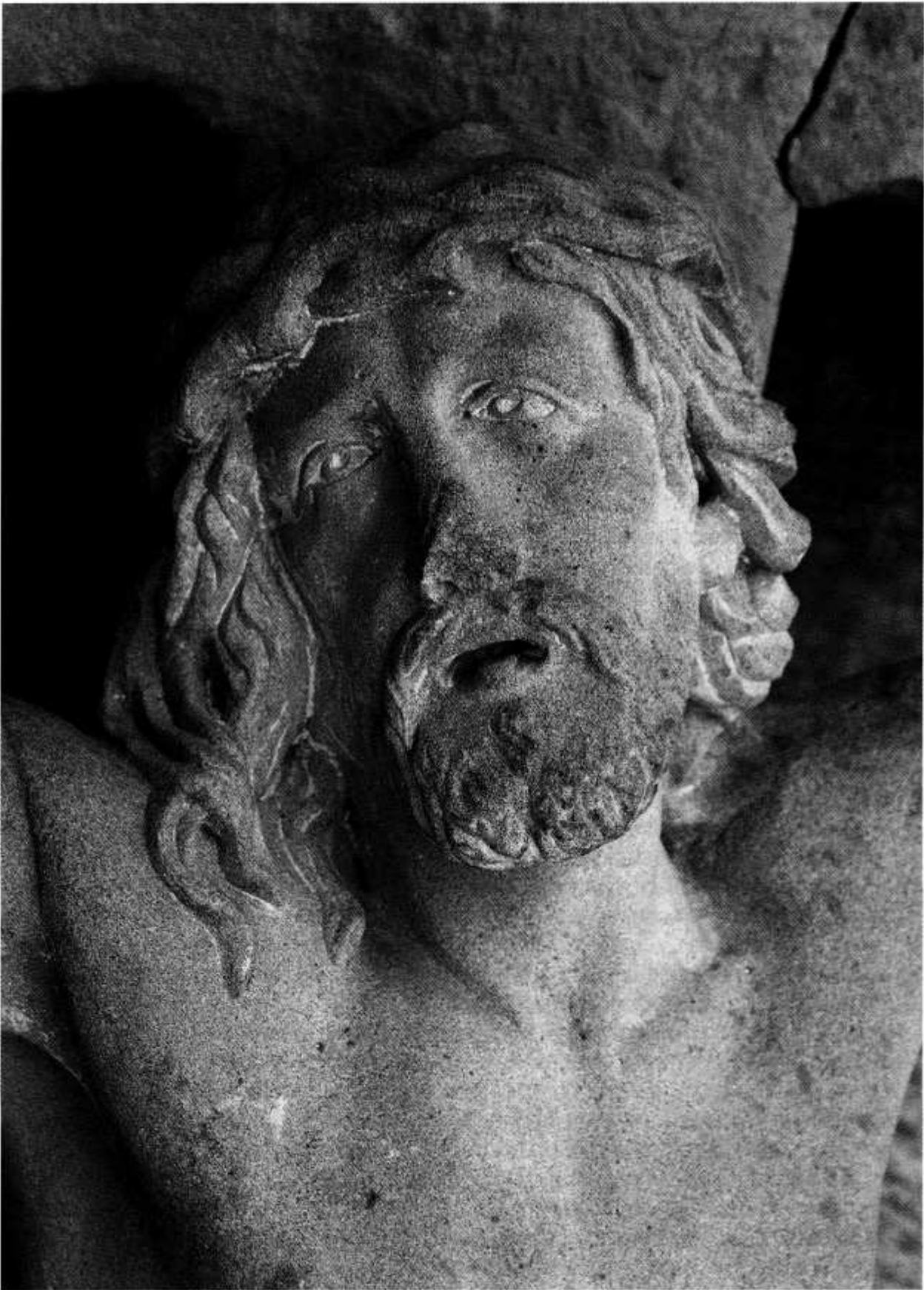
* * *

Jesucrist. Jesús Christós! Segons la fe cristiana, la segona persona de la Santíssima Trinitat o Fill de Déu, fet home. El nom de Jesucrist resulta de la unió de *Jesús* —que significa "salvador"— amb *Crist* —que significa "ungit"—, nom grec del Messies, personatge promès pels profetes de l'Antic Testament i ferventment esperat pels jueus.

La genealogia de Jesucrist és: fill de David, fill d'Abraham; Abraham engendrà Isaac, Isaac a Jacob, Jacob a Judà i els seus germans; Judà engendrà a Fares i Zara a Tamar; Fares engendrà a Hesron, Hesron a Aram, Aram a Amminadab, Amminadab a Nahason, Nahason a Salmó, Salmó engendrà Bóoz a Rahab; Bóoz engendrà a Obed de Rut, Obed engendrà Jesè, Jesè engendrà el rei David, David a Salomó en la dona de Uries; Salomó engendrà Roboam, Roboam a Abies, Abies a Asà, Asà a Josefat, Josefat a Joram, Joram a Ozies, Ozies a Joatam, Joatam a Acaz, Acaz a Ezequiel, Ezequiel a Manasés, Manasés a Amon, Amon a Josies, Josies a Jeconies i als seus germans fins a la captivitat de Babilònia. Després de la captivitat de Babilònia, Jeconies engendrà Salatiel, Salatiel a Zorobabel, Zorobabel a Abihud, Abihud a Eliaquim, Eliaquim a Azor, Azor a Sadoc, Sadoc a Aquim, Aquim a Eliüd, Eliüd a Eleazar, Eleazar a Matan, Matan a Jacob i Jacob engendrà Josep, l'espòs de Maria, de la qual va néixer Jesús, anomenat Crist. Fill de David és el títol messiànic. La cronologia comença amb Abraham, pare del poble escollit i el primer que va rebre les promeses messiàniques.

La concepció de Jesucrist va ser així: estant casada Maria, la seva mare, amb Josep, abans que convisquessin, es trobà concebuda Maria de l'Esperit Sant. Josep, el seu marit, sent just, no va voler denunciar-la i resultà repudiada en secret. Mentre reflexionava sobre això, se li va aparèixer en somnis un àngel del Senyor i li digué: "Josep, fill de David, no tinguis por de prendre Maria, la teva esposa, perquè allò que ha estat engendrat en ella és obra de l'Esperit Sant. Donarà a llum un fill, a qui posaràs per nom Jesús, perquè salvarà el seu poble dels pecats". Tot això va succeir perquè es complís allò que el Senyor havia anunciat per mitjà del profeta: "Així que la verge concebrà un fill, i li posaràs per nom Emmanuel, que vol dir «Déu amb nosaltres»".

(1) *Estudis de Constantí*, 19 (2003).

Eloi. Eloi, lama sahachthani!

Quan va despertar Josep del seu somni, va fer el que l'àngel del Senyor li havia manat: va rebre a casa la seva esposa. No la va conèixer fins que donà a llum un fill, a qui va posar el nom de Jesús.

La seva intenció és ressaltar el fet que Jesús-Messies va ser concebut sense intervenció humana.

Nascut Jesús a Betlem de Judà en els dies del rei Herodes, arribaren de l'Orient a Jerusalem uns mags dient: "On és el rei dels jueus que acaba de néixer? Hem vist el seu estel a l'Orient i venim a adorar-lo".

Originaris de la Mèdia, on constituïen una classe sacerdotal, havien adquirit una gran influència a Babilònia. Es distingien per la seva afició a l'estudi de l'astronomia —o, millor, l'astrologia—, que era una ciència endevinatòria sota la influència dels astres.

Pel tracte amb els jueus, que havien difós per tot l'Orient les seves esperances messiàniques, tenien coneixement de l'esperat "Messies, rei dels jueus", el qual, com els grans personatges, havia de tenir un estel que vaticinés el seu destí.

Herodes, veient-se burlat pels mags, es va irritar i va manar matar tots els nens que hi havia a Betlem i els seus termes. Com tots els tirans, Herodes era recelós. La seva història és plena de crims contra els membres de la seva família. No té res d'estrany, doncs, el succés de Betlem.

El nen creixia i s'enfortia ple de saviesa, i la gràcia de Déu estava en Ell. Els seus pares anaven cada any a Jerusalem a la festa de Pasqua. Quan tenia ja dotze anys, al pujar els seus pares, segons el ritu festiu, i tornar acabades les festes, el nen Jesús es va quedar a Jerusalem, sense que els seus pares el trobessin a faltar. Ordenava la llei que els israelites es presentessin tres cops l'any davant del Senyor, en les tres grans festivitats de Pasqua, Pentecosta i Tabernacles, per donar gràcies a Déu pels beneficis rebuts. Per tornar s'ajuntaven els del mateix poble o en famílies; però el costum imposava que les dones anessin separades dels homes. Els nens podien formar un grup a part o agregar-se als grans. Així s'explica que el Nen pogués quedar-se a la ciutat, sense que els seus pares el trobessin a faltar.

Passats tres dies, Jesús aparegué a l'atri del temple, on els doctors establien càtedra i els oients, asseguts a terra, escoltaven les seves lliçons. Jesús estava, com un de tants, escoltant i preguntant, però amb les seves preguntes descobreix la seva meravellosa saviesa i ciència precoç, amb la qual cosa fa meditar els doctors sobre els sentits de les divines Escripures.

Quan els seus pares el van trobar els va dir: "Per què em busqueu? No sabeu que he d'ocupar-me de les coses del meu Pare?"

Més endavant aparegué Joan Baptista predicant en el desert de Judea, i els deia: "Penediu-vos, perquè el Regne dels Cels és a prop". En contra del que s'imaginaven els jueus, el regne de Déu no és un privilegi de classe o de raça: està condicionat per certes disposicions morals de les quals el que és fonamental és l'esperit de penitència. Joan anava vestit amb pèl de camell i menjava llagostes. Anaven a ell gent de Jerusalem, de tota Judea i de la regió del Jordà. Els batejava a les aigües del riu Jordà i confessaven els seus pecats. Com que va veure molts saduceus i fariseus que anaven al seu bateig, els va dir: "Raça d'escurçons, qui va ensenyar-vos a fugir de la ira que us amenaça?".

Aquest baptisme significava un canvi de vida en qui el rebia, però no produïa la gràcia com el baptisme cristià, administrat en nom de la Santíssima Trinitat.

Joan els batejava a l'aigua per a penitència. "Però darrere meu en ve un altre de més poderós que jo, de qui no sóc digne ni de deslligar-li la corretja de les sandàlies. Ell us batejarà amb l'Esperit Sant i amb foc."

"En el quadre general de la història, Tiberi succeí August, mort el 14 d'agost de l'any de Roma 757. Podria ser que el primer any només arribés fins a l'1 d'octubre, en el qual començava a contar-se l'any a Síria; això ens donaria l'any 780 o 781 per al principi de la missió de Joan. Per tant, la predicació del Baptista començaria l'any 23 o 24 dC. El botxí de Joan va ser Herodes Antipas."

Anà Jesús de Galilea al Jordà i es presentà a Joan perquè el bategés. Joan s'hi oposava, i li va dir que era ell qui l'havia de batejar: "I véns tu a mi?". Però Jesús respongué: "Deixa'm fer ara, és així com ens convé de dur a terme tota justícia". Llavors Joan batejà Jesús, després sortí de l'aigua i el cel es va obrir i va veure com l'Esperit de Déu davallava com un colom i venia a posar-se damunt seu mentre una veu del cel deia: "Aquest és el meu Fill, l'estimat, en qui tinc posada la meva complença".

La veu del Pare ve a confirmar la dignitat que en Jesús havia reconegut el baptisme. Per primera vegada i de manera sensible apareixen en escena les tres persones de la Santíssima Trinitat.

La santedat de Jesús no consistia sinó en la temptació externa per part del diable o dels homes. Per donar-nos exemple en tot, va voler ser temptat i vèncer en singular combat el temptador perpetu dels homes.

Les temptacions de Jesús són totes les que convenien al Messies, amb les quals el temptador procura apartar Jesús del camí que el Pare li havia traçat per realitzar l'obra messiànica.

Havent sentit que a Joan l'havien fet pres, es retirà de Galilea i se'n va anar a viure a Cafarnaüm, ciutat situada a la vora del mar, dins dels termes de Zabuló i Neftalí, perquè s'acomplís el que havia anunciat el profeta Isaïes. Des d'aleshores Jesús començà a predicar i a dir: "Penediu-vos, perquè s'apropa el Regne de Déu".

Caminant Jesús vora el mar de Galilea, veié dos germans: Simó, que es deia Pere, i Andreu, el seu germà. Eren pescadors, i els va dir: "Veni amb mi i us faré pescadors d'homes". Més endavant veié dos germans més, Jaume el del Zebedeu i Joan, el seu germà. Els cridà, deixaren la barca i el seguiren. Ell formà un grup de deixebles que havien de predicar els seus missatges i continuar la seva obra.

Jesús recorria tota la Galilea ensenyant a les sinagogues, predicant l'Evangeli del regne i guarint tota malaltia i tota xacra. La seva fama s'estengué per tot Síria i li portaven tots aquells que patien algun mal, els atacats per diferents malalties i dolors, els endimoniats, els llunàtics, els paralítics... i els guaria. Grans multituds el seguien a Galilea, de la Decàpolis, de Jerusalem i de l'altre costat del Jordà.

Jesús, en veure la multitud, pujà a una muntanya i quan s'assegué se li atansaren els Apòstols, als quals ensenyava dient-los les benaventurances. Aquí començà el sermó de la muntanya, que és un resum a manera de programa de la predicació del Salvador.

Les benaventurances assenyalen les condicions que han de tenir els deixebles de l'Evangeli per entrar al regne de Déu, les quals no consisteixen en coses terrenals, sinó en la justícia, en la pau i en el goig de l'Esperit Sant. "Alegreu-vos-en i celebren-ho, perquè la vostra recompensa en el cel serà gran."

"No us penseu pas —va dir Jesús— que he vingut a abolir la Llei o els Profetes, sinó a completar-la. [...] Perquè us dic que si la vostra justícia no supera la dels escribes i fariseus, no entrareu pas al regne del cel."

La llei mosaica, que a més de llei moral era litúrgica, social i penal, té un aspecte molt jurídic, aprovat encara més pels escribes, que n'havien fet la norma fèrria però externa de la seva vida individual i col·lectiva. Jesús l'eleva a la seva perfecció, posant relleu a l'esperit de caritat. D'acord amb això, tota llei es resumeix en aquest precepte: "Estimaràs el teu proïsme com a tu mateix".

Jesús utilitza aquesta figura per imprimir millor les idees en la ment dels seus Apòstols. Sent príncep de la pau, perquè ens porta l'amor, ho és també en la guerra, perquè Ell mateix i els seus seran per al món banc de contradicció.

Els miracles de Jesús tenen una finalitat més alta que la de posar remei als mals físics: provar la seva missió divina de salvador de les ànimes.

Els mandats de Jesús tenen la seva raó de ser en els estats d'ànim, massa excitats en aquell moment amb els miracles, i que aviat han d'esclatar en manifestacions que haurien pogut comprometre el seu ministeri.

Jesús no sols tenia poder per fer miracles, sinó facultat per conferir-los a d'altres. Aquesta era una facultat que no s'havia vist mai a Israel. La missió personal es dirigia als fills d'Israel, pels quals la salut havia d'arribar als gentils.

La nota característica de l'ensenyança popular de Jesús és la paràbola, la qual va dirigida a les classes directores d'Israel, en les quals fou ben marcada l'oposició contra Jesús, fins a acabar posant-lo a la creu.

Quan s'acostà a Betfagé i Betània, a la muntanya dita de les Oliveres, envià dos deixebles i els digué: "Aneu al poble d'aquí al davant i, en entrar-hi, trobareu un pollí fermat. Desfermeu-lo i porteu-me'l. Si algú us deia res, digueu que el Senyor els necessita". El portaren a Jesús, el cobriren amb els seus mantells i Jesús hi va muntar.

A mesura que anava caminant, estenien els seus vestits i agafaven branques d'olivera i de palmera i cridaven: "Hosanna! Beneït el qui ve en nom del Senyor i el rei d'Israel!". En el camí la multitud i els deixebles elevaven càntics a Déu a grans veus per tots els miracles que havien vist i cridaven: "Beneït el qui ve en nom del Senyor! Pau en el cel i glòria en les altures!".

Alguns fariseus d'entre la multitud li van dir: "Mestre, renya els teus deixebles". Ell els va contestar: "Us dic que, si ells callessin, cridarien les pedres".

Quan va ser a prop de Jerusalem, al veure la ciutat plorà sobre ella i digué: "Si també tu sabessis trobar en aquest dia el que et pot dur a la pau! Però ara ho desconeixes. Vindran damunt teu dies en què els teus enemics t'envoltaran amb trinxeres, t'assetjaran i t'estrenyeran per tots costats, i t'arrasaran amb els teus habitants a dins, i de tu no deixaran pedra sobre pedra, per no haver reconegut el temps en què se't visitava".

L'últim senyal que Jesús donarà als jueus és que el Messies serà la seva resurrecció. Qui la refusi quedarà en pitjor situació que abans, perquè la seva resistència a la veritat l'haurà confirmat més en el mal.

"Quan vegeu l'abominació de la desolació instal·lada on no ha d'estar, llavors els qui estiguin a Judea, que fugin a les muntanyes".

Aquesta amonestació va dirigida als fidels per quan s'acosti la guerra de Jerusalem. I en efecte, aquells es van retirar a l'altre costat del Jordà i així es deslliuraren de les calamitats de la guerra.

Jesús ja tenia el pressentiment que Jerusalem seria destruïda pels seus pecats. La perspectiva s'acosta fins a la present generació, que veurà la ruïna del temple i les calamitats en què anirà embolcallada.

El gran pecat d'Israel fou rebutjar el Messies i posar-lo a la creu.

La destrucció de Jerusalem que anuncià el Salvador no és tot aquest judici, però és l'episodi més important, sobretot per la destrucció del temple, que implica la ruptura de l'antiga aliança de Déu amb Israel.

Faltaven dos dies per a la Pasqua i els Àzims, els prínceps dels sacerdots i els escribes buscaven com apoderar-se de Jesús amb enganys i donar-li mort (no a la festa, no fos cas que el poble s'esvalotés). A la tarda d'aquell dia de Nisan, segons el calendari hebreu, se sacrificava l'anyell pasqual, que s'havia de menjar a la nit, o sigui el 14, que començava a la posta del sol.

Judes Iscariot, un dels dotze, va anar als prínceps dels sacerdots per lliurar-los-el. Ells, en escoltar-lo, s'alegraren i prometeren donar-li diners. I buscava l'ocasió oportuna per lliurar-lo.

El primer dia dels Àzims és quan se sacrificava la Pasqua, i els deixebles digueren a Jesús: "On vols que t'anem a preparar el sopar pasqual?". Envià dos deixebles a la ciutat i va sortir a trobar-los un home que portava un càntir d'aigua, el qual els indicà el lloc que tenien a la seva disposició per celebrar la festa.

Segons la usança grega, els jueus menjaven recolzats sobre el costat esquerre en coixins i al voltant d'una taula.

Arribada la tarda vingué amb els dotze apòstols i, mentre menjava, Jesús els va dir: "Un de vosaltres que menja amb mi em lliurarà, sí, un dels dotze que suca amb mi al plat; però ai d'aquell home per mitjà del qual el Fill de l'Home serà lliurat! Més li valdria no haver nascut".

Començat el sopar, s'aixecà de la taula, es tragué els vestits i agafant una tovallola posà aigua en una palangana i començà a rentar els peus dels deixebles i a esbandir-los amb la tovallola que tenia cenyida. Quan va arribar a Simó Pere, aquest li va dir: "Senyor, tu em rentes els peus?". Jesús respongué: "Tu ara no entens el que jo faig, ho entendràs després". I Pere digué: "Mai no em rentaràs els peus!". I Jesús va dir-li: "Si no te'ls rento, és que no tens part amb mi. El que s'ha banyat no necessita rentar-se, està net, i vosaltres esteu nets, però no tots. Jo us he donat l'exemple perquè vosaltres feu també com jo he fet".

Malgrat l'altesa de la seva dignitat i que havia rebut del Pare el poder sobre totes les coses, executà aquell acte d'humilitat i amor envers els seus deixebles. Era un obsequi que es prestava als hostes quan arribaven a casa cansats de caminar amb el calçat que protegia poc de la pols del camí.

Mentre menjaven prengué el pa i beneïnt-lo, el partí, el donà als seus deixebles i els digué: "Preneu, aquest és el meu cos, entregat per vosaltres, feu això en memòria meva".

Prenent el calze, després de donar gràcies, els el va donar, i mentre tots en bevien els va dir: "Aquesta és la meva sang de l'aliança, que serà vessada per vosaltres".

Dits els himnes, sortiren cap a la muntanya de les Oliveres, i en arribar-hi els va dir: "Pregueu perquè no entreu en temptació, tots us escandalitzareu perquè està escrit. Feriré al pastor i es dispersaran les ovelles, però després d'haver ressuscitat us precediré a Galilea".

Pere li digué: "Fins i tot quan tots s'escandalitzin, jo no".

Jesús li respongué: "Jo et ben asseguro que tu avui, aquesta mateixa nit, "abans que el gall canti per segona vegada, tu m'hauràs negat tres vegades".

Però ell hi insistia més i més: "Ni que em calgui morir amb tu, mai et negaré".

Arribaren a un lloc anomenat Getsemani i Jesús els va dir: "Seieu aquí mentre vaig a pregar". S'endugué amb ell Pere, Jaume i Joan i començà a sentir temor i angoixa, i digué: "La meva ànima és plena de tristesa fins a la mort, quedeu-vos aquí i vetlleu amb mi".

Avançant-se una mica, caigué a terra i pregava que si era possible s'allunyés d'ell aquella hora. Deia: "Abba, Pare, tu ho pots tot, aparta de mi aquest calze, mes que no sigui el que jo voldria, sinó el que vulguis tu. Ha arribat l'hora i el Fill de l'home és lliurat a mans dels pecadors. Alceu-vos, anem, ja s'atansa el qui m'ha de lliurar".

En aquell instant quan ell estava parlant arribà Judes, un dels dotze, i amb ell un tropell amb espases i garrots (de part dels escribes i ancians). El traïdor els havia donat aquest senyal: "A qui jo besaré, aquell és, agafeu-lo i conduïu-lo amb seguretat".

A l'instant arribà, s'atansà i li digué: "Rabí", i el besà. Aleshores ells li posaren les mans al damunt i el van detenir.

Però un dels presents, traient l'espasa, ferí un servent del Pontífex i li va escapar una orella.

Prenent la paraula Jesús, els digué: "Amb espases i bastons heu vingut a detenir-me, com si fos un bandit? Cada dia em teníeu amb vosaltres, ensenyant en el temple, i no em vau prendre. Però així es compliran les escriptures".

I, abandonant-lo, fugiren quasi tots.

Quan va ser de dia conduïren Jesús a casa de Caifàs, el Pontífex, on s'ajuntaren tots els prínceps dels sacerdots, el consell d'ancians i els escribes (els tres elements que componien el Sanedrí, senat o tribunal suprem de la nació). Pere el va seguir de lluny fins al palau del Pontífex i, després d'entrar dins, s'assegué amb els servidors per veure en què acabava allò. Els prínceps dels sacerdots i tot el Sanedrí buscaven falsos testimonis contra Jesús per condemnar-lo a mort, però no els trobaven, tot i que s'havien presentat molts falsos testimonis. Al final se'n presentaren dos que digueren: "Aquest ha dit que pot destruir el temple de déu i en tres dies edificar-lo".

S'aixecà Caifàs i li digué: "No respons res? Què dius sobre el que aquests testifiquen contra tu?". Però Jesús callava.

El Pontífex li digué: "Et conjuro per Déu viu, digues si tu ets el Messies, el fill de Déu".

Jesús va dir-li: "Tu ho has dit. I jo us dic que un dia veureu el Fill de l'home assegut a la dreta del Pare, i com ve sobre els núvols del cel".

Llavors el Pontífex s'esquinçà les vestidures i digué: "Ha blasfemat. Quina necessitat tenim de més testimonis? Acabeu de sentir la blasfèmia. Què us en sembla?"

I tos van dir: "Reu de mort". Llavors començaren a escopir-li a la cara i a donar-li cops, altres li ferien la cara i deien "Profetitza'ns, Crist, qui és el que t'ha ferit?".

Pere estava assegut dins l'atri i se li acostà una serva del Pontífex que, veient-lo en la claror, hi fixà els ulls i va dir: "Tu també estaves amb el Natzarè, amb Jesús".

Ell ho negà dient: "Ni sé ni entenc el que em dius".

Sortí fora al vestibul i el gall va cantar, però quan sortia cap a la porta el veié una altra serva i digué als presents: "És cert, tu ets dels seus, perquè el teu parlar et desco-

breix, ets galileu". Llavors començà a maleir i a jurar. "Jo no conec aquest home!". I a l'instants i per segona vegada cantà el gall. Recordà Pere les paraules que Jesús li havia dit ("Abans que el gall canti per segona vegada, tu m'hauràs negat tres vegades"), i sortint fora plorà amargament.

En veure llavors Judes com era condemnat el que ell havia lliurat, se'n penedí i tornà les trenta monedes de plata als prínceps dels sacerdots i ancians, dient: "He pecat lliurant sang innocent". I després de llençar les monedes de plata en el temple, es retirà i es penjà.

Quan va apuntar el dia celebraren consell els prínceps dels sacerdots amb els ancians i escribes, i tot el Sanedrí. Lligaren Jesús i el portaren i lliuraren a Ponç Pilat. Pilat li preguntà: "Ets tu el rei dels jueus?". I Jesús respongué: "Tu ho has dit".

Els prínceps l'acusaven insistentment.

Pilat tornà a interrogar-lo: "No respons res? Mira de quantes coses t'acusen".

Però Jesús no responia res, de tal manera que Pilat estava desconcertat.

Per la festa solien deixar anar un pres, el que demanaven. N'hi havia un anomenat Barrabàs, empresonat per homicidi. La multitud va pujar i va començar a demanar el que se'ls acostumava d'atorgar. Pilat els preguntà: "Voleu que us deixi anar el rei dels jueus?". Però els prínceps dels sacerdots excitaven la multitud perquè deixés anar Barrabàs.

Pilat altre cop preguntà: "Què voleu, doncs, que faci amb aquest que anomeu rei dels jueus?". Ells altre cop cridaren: "Crucificar-lo!".

Pilat, decidit a complaure la multitud, els lliurà Barrabàs i, un cop assotat, va lliurar Jesús perquè el crucifiquessin.

Els soldats portaren Jesús dins l'atri, al pretori, i convocaren tota la cort. Li posaren una porpra, li cenyiren una corona teixida d'espines, li posaren una canya a la mà i començaren a saludar-lo: "Salve, rei dels jueus!". I li ferien el cap amb la canya, li escopien i, doblegant el genoll, li feien reverències.

Després d'haver-se burlat d'ell, li tragueren la porpra i el vestiren amb la seva roba.

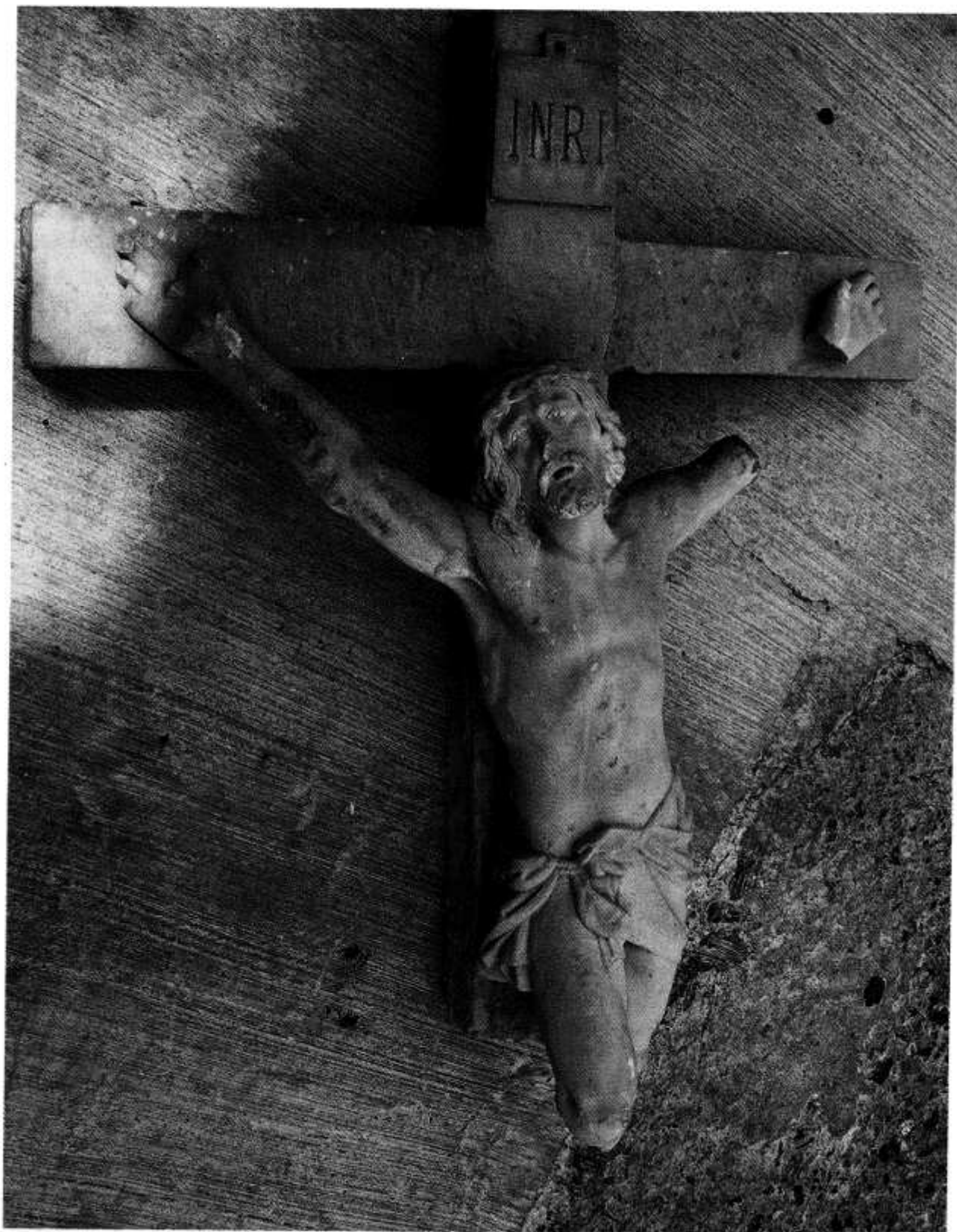
Se l'emportaren per crucificar-lo i obligaren un transeünt anomenat Simó de Cirene, que venia del camp, a portar la creu.

El portaren al lloc del Gòlgota, que vol dir "lloc de la calavera" o "calvari". El seguia una gran multitud del poble, i sobretot dones, que es ferien i lamentaven per ell. Jesús es girà cap a elles i els digué: "Filles de Jerusalem, no ploreu pas per mi, ploreu per vosaltres mateixes i pels vostres fills, perquè vindran dies en què es dirà: «Benaures les estèrils i els ventres que no han engendrat, i els pits que no han alletat». Llavors diran a les muntanyes: «Caieu damunt nostre!», i als turons: «Colgheu-nos!». Perquè si això es fa amb el tronc verd, al sec que li faran?". Amb ell portaven dos malfactors perquè fossin executats.

El crucificaren i es repartiren les seves vestidures fent-ho a la sort. Sobre el seu cap posaren escrita la seva causa: "Aquest és Jesús, el rei dels jueus".

També foren crucificats amb ell dos bandits. Un dels malfactors crucificats l'insultava: "No ets tu el Messies? Salva't a tu mateix i salva'ns a nosaltres". Però l'altre, prenent la paraula, li deia: "Ni tu que estàs patint el mateix suplici tems Déu? Nosaltres justament sofrim perquè rebem el digne càstig de les nostres obres; però aquest no ha fet res de mal". I digué a Jesús: "Recorda't de mi quan arribis al teu regne". Jesús li digué: "T'asseguro que avui seràs amb mi al paradís".

Prop de la creu hi havia la seva mare Maria, Maria de Cleofàs i Maria Magdalena. Jesús, en veure la seva mare i al seu costat el deixeble estimat, li digué a la mare: "Dona,

Aquest és Jesús, el rei dels jueus

aquí tens el teu fill". I després digué al deixeble: "Aquí tens la teva mare". I des d'aquella hora el deixeble l'acollí a casa seva.

Els transeünts l'injuriaven i li deien: "Tu que destrueixes el temple de déu i l'edifiques en tres dies, salva't, baixa de la creu".

Arribada l'hora sisena hi hagué fosc sobre la terra i a l'hora nona Jesús cridà amb veu forta "Eloí, Eloí, Lama Sahachthani!" (que vol dir: "Déu meu, Déu meu, per què m'has desamparat?"). Alguns dels presents deien: "Crida Elies". Després un d'ells agafà una esponja, la mullà de vinagre, la fixà en una canya i la hi donà per beure. Jesús va dir: "Tot està acabat". I fent altra vegada un fort crit, inclinà el cap i expirà.

La cortina del temple s'esquinçà de dalt a baix en dues parts, la terra tremolà. El centurió i els que amb ell guardaven Jesús, veient el terratrèmol i el que havia succeït, digueren: "Veritablement, aquest era el fill de Déu".

Els soldats trencaren les cames als dos malfactors però, en arribar a Jesús, com el van veure ja mort, no li trencaren les cames, sinó que un dels soldats li travessà amb una llança el costat dret i a l'instant en va sortir sang i aigua.

Arribada la tarda, perquè era la Parasceve, és a dir, la vigília de dissabte, va venir Josep de Arimatea, membre il·lustre del Sanedrí, el qual també esperava el regne de Déu, i demanà a Pilat que li donés el cos de Jesús. Pilat va donar el cadàver a Josep, que comprà un llençol amb el qual l'embolicà, i el va dipositar en un sepulcre cavat en una roca. Segellà l'entrada del sepulcre amb una pedra i Maria Magdalena i l'altra Maria miraven on el posaven.

Passat el dissabte, Maria Magdalena, Maria i Maria de Jaume, van comprar aromes per anar a ungir-lo, i van veure que la pedra estava remoguda. Mentrestant veieren un jove assegut que els va dir: "No us espanteu, busqueu Jesús Natzarè, el crucificat. Ha ressuscitat, no és pas aquí".

Maria restà al costat del monument, plorant. Mentre plorava s'inclinà vers el sepulcre i veié dos àngels vestits de blanc, asseguts l'un al cap i l'altre als peus d'on havia estat el cos de Jesús. Van dir-li: "Per què plores, dona?". Ella va dir: "Perquè s'han emportat el meu Senyor i no sé on l'han posat". Dient això es girà enrere i veié Jesús dret allí, però no s'adonà que fos ell. Jesús li va dir: "Dona, per què plores? Qui busques?". Ella, creient que era l'hortolà, li va dir: "Senyor, si te l'has emportat tu, digues-me on l'has posat". Jesús li va dir: "Maria!". Ella es girà i digué en hebreu: "Rabboni!", que vol dir "mestre". Jesús li va dir: "Deixa'm estar, perquè encara no he pujat al Pare; però vés als meus germans i els dius: «Pujo al meu Pare i al vostre Pare, al meu Déu i al vostre Déu»". Maria Magdalena i va anar i va comunicar als deixebles: "He vist el Senyor!". I els explicà també tot el que li havia dit.

Jesús ressuscitat no estava sotmès a les lleis físiques; per això Maria no el coneix fins que Jesús se li vol donar a conèixer.

Maria, quan va conèixer el Mestre, es postrà als seus peus i els abraçà. Jesús digué: "Deixa de tocar-me. No t'atansis com abans, perquè no em trobo en el mateix ser, no he de tractar amb vosaltres de la mateixa forma que abans". L'expressió "pujo al meu Pare" vol dir que Déu no és Pare ni Déu de la mateixa manera per a nosaltres que per a ell.

El cos glorificat de Jesús, i per la glòria espiritualitzat, no està sotmès a les mateixes lleis que els altres cossos.

Maria Magdalena va ser qui el va anunciar als deixebles, als qui havien viscut amb ell.

A la fi Jesús es manifestà als dotze mentre estaven recolzats a la taula parlant. Es presentà entremig d'ells i els va dir: "La pau sigui amb vosaltres".

Durant els quatre dies que Jesús passà amb els Apòstols ja estaven en millors condicions d'entendre'l. A partir d'aquest moment Jesús els donà les últimes instruccions: "M'ha estat donat tot el poder al cel i a la terra. Aneu, doncs, ensenyeu a tota la gent, bategeu-la en el nom del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant. Ensenyeu-los a observar tot el que jo us he manat. Jo seré amb vosaltres sempre, fins a la consumació del món. Tot allò que jo us deia quan estava amb vosaltres, està escrit a la Llei de Moisès, en els Profetes i en els meus Salmos".

Llavors els obrí la intel·ligència perquè entenguessin les Escriptures i els va dir que així estava escrit, que el Messies patís la mort i al tercer dia ressuscitès d'entre els morts i que es prediqués en nom seu la penitència per a la remissió dels pecats a totes les nacions, començant per Jerusalem. "Vosaltres donareu testimoni d'això. Doncs jo us envio la promesa del meu Pare, però heu de romandre a la ciutat fins que hàgiu estat revestits del poder de dalt".

Jesús, després d'haver parlat amb ells, els portà prop de Betània i aixecant les mans els beneí, i mentre els beneïa s'allunyava d'ells, i fou aixecat al cel i està assegut a la dreta de Déu.

UNA APORTACIÓ MÉS AL NOSTRE PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

Els jaciments de l'època romana que posseïm al terme municipal de Constantí ens han deixat una bona referència per a la història i la cultura de les nostres generacions.

Durant els anys en què els pobladors romans dominaren aquestes terres aprofitaren el clima que hi havia per construir les seves vil·les i explotar les seves terres, convertint-les en fèrtils àrees de conreu per al propi abastament i per exportar els sobrants a la resta de l'imperi.

Un avançament d'un bon referent agrícola anterior a l'època de les vil·les romanes va ser el poblat ibèric de Mas d'en Bosc.

La vil·la romana de Centcelles, a partir del s. I aC i fins a finals del s. III dC, també va servir per als treballs agrícoles. Va ser a partir d'aquesta data fins a finals del segle IV quan va deixar les feines agrícoles i es va convertir en un monument únic en el seu gènere.

Seguint la meua afició per inspeccionar o buscar sobre aquests terrenys arqueològics, vaig tenir la satisfacció de trobar en una d'aquestes vil·les una moneda romana de plata de l'emperador Tit i un petit cap de bronze, d'una estatueta de culte amb un casc alat (de doble ala), que fa 35 mm d'amplada per 58 mm d'alçada.

Per falta de temps per poder publicar aquestes dues importants peces, ara només relataré la biografia de l'emperador Tit. En una següent publicació espero poder fer referència al petit cap amb casc alat, perquè el seu semblant és molt difícil de catalogar.

Seguidament passo a detallar un estudi comparatiu, tal com vaig realitzar amb les altres monedes ja publicades,⁽²⁾ de la biografia d'aquest emperador.

(2) *Estudis de Constantí*, núm. 19, 2003.

Tit Flavi Vespasià **(Flavius Vespasianus Titus)**

Denario

Diva

Va néixer el 30 de desembre de l'any 39 dC a Roma i morí a Reata el 13 de setembre de l'any 81. Fill gran de Vespasià i germà de Domicià, que també fou emperador. S'educà amb Britànic a la cort de Claudi i Neró. Actuà com a tribú militar a Germània i després acompanyà el seu pare a Britània, on li va salvar la vida. Al tornar exercí de qüestor a Roma, i l'any 66 marxà amb el seu pare a Judea, on va donar proves de gran capacitat militar, ja que s'apoderà de Jaffa i contribuí a la presa de moltes altres ciutats de Palestina.

Després de la mort de Neró i de l'adveniment de Galba, Vespasià l'envià a Roma per assegurar-se la benevolència del nou emperador, però pel camí s'assabentà de la mort de Galba i de la proclamació d'Otó, i retornà precipitadament per comunicar la notícia al seu pare Vespasià. Uns quants mesos més tard, l'any 69, Vespasià fou nomenat emperador i Tit es quedà a Judea al comandament de l'exèrcit romà encarregat d'acabar la guerra de Judea, mentre que el seu pare marxava a Roma per rebre el ceptre.

Tit fou nomenat cònsol l'any 70 i donà un nou impuls a la guerra, després d'ocupar i destruir Jerusalem l'1 d'agost del mateix any. En aquella ocasió Tit va donar proves d'una crueltat poc d'acord amb la seva conducta posterior, ja que va incendiar el temple jueu, matà molts dels habitants de la ciutat i els altres els va fer esclaus. Per commemorar aquesta victòria, el seu germà, l'emperador Domicià, va erigir anys més tard (81 dC) un arc de triomf en honor seu a Roma.

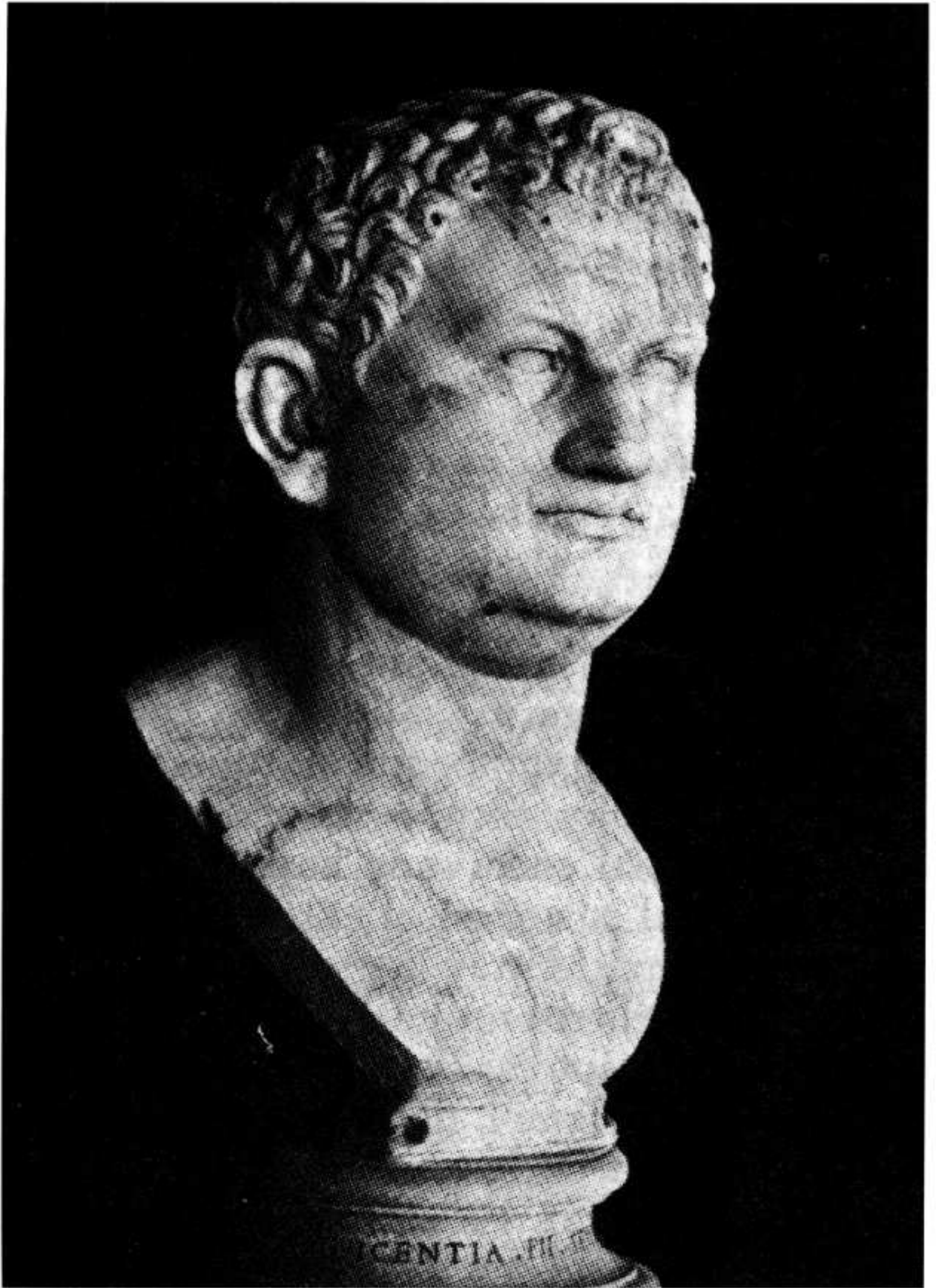
Després d'haver rebut la submissió del rei dels parts tornà a Roma, on rebé els honors del triomf. Associat des de llavors a l'Imperi, fou investit pel tribonat i després va ser nomenat censor: l'any 73 va portar a terme el cens oficial dels ciutadans romans.

El 23 de juny de l'any 79 morí el seu pare Vespasià i Tit fou nomenat emperador. A partir d'aquell moment va donar proves de gran moderació en tots els seus actes, fins al punt de semblar un home diferent del que havia estat fins llavors.

Començà per no admetre la declaració i no perseguí ningú per crim de lesa majestat, ni signà cap sentència de mort. Per no xocar amb les tradicions ni els prejudicis romans, va renunciar a casar-se amb la princesa jueva Berenice, a la qual estimava, amor que era correspost.

Desgraciadament, en el curt temps que durà el seu regnat passaren terribles catàstrofes sobre l'Imperi. Tot just després d'haver ascendit al tro es produí una erupció del volcà Vesuvi que sepultà les ciutats de Pompeia i Herculà el dia 24 d'agost de l'any 79.

L'any següent la meitat de la ciutat de Roma fou destruïda per un incendi que durà tres dies i tres nits, en el qual van perir els més bonics monuments, com el Capitoli, el Panteó, el Teatre de Pompeu i les termes d'Agripa, i finalment una horrorosa pesta assolà

Bust de Tit. Escultura antiga. (Museu Vaticà)

el país. Per posar remei en part al desastre, Tit ordenà grans construccions, entre elles l'arc de triomf que portava el seu nom, el Coliseu i les termes, que superaren les primitives en grandiositat.

Tit Flavi Vespasià fou un príncep de caràcter encantador i de gran cultura i magnanimitat. Els romans, agraits per les seves grans virtuts, li donaren l'honorós sobrenom d'"amor et deliciae generis humani" (amor i delícies del gènere humà).

La guerra de Jerusalem

Jerusalem, amb el nom de Salem, era en el temps d'Abraham capital de Melquisedec, rei i sacerdot de l'Altíssim. Tota la terra de Canaan havia estat sota el jou caldeu, però després d'Abraham passà al domini d'Egipte.

Vers l'any 1400 aC Palestina va ser envaïda i Jerusalem caigué en mans dels jebuseus. En tornar els israelites a la terra promesa, Jerusalem conservà molt de temps la seva independència, tot i que en la divisió del territori entre les tribus la ciutat fou assignada a Benjamí, fill menor de Jacob. Malgrat això, les rodalies sud i oest de la població corresponien ja a la tribu de Judà.

En el període següent intentaren conquerir-la, però no la van obtenir fins al regnat de David. Aquest monarca, senyor de les dotze tribus, va voler fer de Jerusalem el centre religiós i polític del poble de Déu. Reuní les seves forces a Hebron i després de penosos esforços "prengué el castell de Sió" i "habità en el castell, l'anomenà ciutat de David i edificà al voltant de Mel-ló i per dins". Això va passar, aproximadament, el 1058 aC. David es construï un palau i traslladà a la ciutat l'Arca de l'Aliança, en la qual es guardaven les Taules de la Llei que Jahvè havia atorgat a Moisès (a la muntanya del Sinaí), el manà, aliment que Déu envià miraculosament als israelites en el desert, i la vara d'Aaró.

Aaró, germà gran de Moisès i primer gran sacerdot, va ser qui posà l'arca en un tabernacle.

Havent vist el mateix rei l'àngel exterminador que planava sobre la muntanya de Morià i que el Senyor detenia el seu braç, David elevà en acció de gràcies un altar, per al qual va comprar l'era d'Areuma el Jebuseu i hi va oferir holocausts. Des de llavors aquesta muntanya va estar destinada a fer d'emplaçament del temple de l'Altíssim.

Aquest temple, la construcció del qual la preparà David, fou començat l'any del regnat del seu fill Salomó, sota la direcció d'artífexs enviats per Hiram, rei de Tir, el qual va proporcionar el ceptre i els xiprers necessaris, els quals foren transportats de Jaffa a Jerusalem per 70.000 homes, mentre 80.000 més treien i treballaven la pedra. En sis anys quedà acabat l'edifici, que, aixecat sobre una plataforma artificial, s'hi traslladà l'Arca de l'Aliança. A l'oest s'aixecava el Sant dels Sants, envoltat d'una sèrie de cambres en filera, davant de les quals, a l'est, hi havia la façana monumental, formada per dues torres unides. Davant de l'entrada hi havia dues grans columnes de bronze en forma d'obelisc i, cap a l'est, el gran pati dels sacerdots, rodejat de pòrtics. En aquest pati hi havia situat l'altar dels holocausts, el Mar de bronze i altres utensilis per als sacrificis. Aquest pati estava envoltat d'altres cambres enriquides també amb galeries i edificis. A més, Salomó construï un palau per a ell i el va unir, igual que el temple, amb la resta de la ciutat mitjançant una muralla que els tancava, i fortificà el mont Mel-ló.

Quan Roboam, fill de Salomó, va pujar al tron, el poble es rebel·là i Jerusalem es reduí a ser capital del regne format per les tribus de Judà i Benjamí. Poc temps després, el faraó Xixac s'apoderà de la ciutat i saquejà els tresors del temple i del palau reial. Enriquit de nou el temple per Asà i Josafat (920-894), el 893 fou saquejat pels filisteus, aliats amb els àrabs del sud.

Joàs (886-841) restaurà el temple i abolí el culte de Baal. Més tard prevaricà. En el regnat d'Amasies, deu tribus separades que formaven el regne d'Israel prengueren Jerusalem i s'emportaren a Samaria els tresors del temple. Ozies o Azaries reparà l'esvancament causat per aquells i fortificà la muralla amb torres. El seu fill Joatam augmentà també les fortificacions.

Acas profanà el temple de Jehovà, però Ezequiel (727-696) restablí el vertader culte i erigí una segona muralla per protegir els ravals que havien sorgit al nord de la muntanya de Sió i el temple. Havent refusat pagar tribut a Senaquerib, rei de Síria, aquest assetjà Jerusalem; però hagué de retirar-se a causa d'un atac del rei d'Etiòpia i veié destruït miraculosament el seu exèrcit.

L'any 666 els generals d'Assurbanipal, rei de Nínive, es presentaren a Jerusalem, encadenaren el rei Manassès i el portaren a Babilònia, en aquell temps vassalla de Nínive; però Manassès recobrà la llibertat i reedificà la muralla construïda pel seu pare Ezequies.

El rei Josies (641-608), guiat pel profeta Jeremies, destruí els altars idolàtrics i, en restaurar el temple, trobà en una cambra del santuari una còpia de la Llei de Moisès.

L'any 601 Nabucodonosor s'emportà captius a Babilònia alguns personatges notables de Jerusalem, entre ells el profeta Daniel.

Havent-se rebel·lat el rei Joaquim contra el jou babiloni, Jerusalem fou lliurada al pillatge i 10.000 dels seus habitants, fins i tot el rei, foren portats a Babilònia.

Sedecies, tercer fill de Josies, succeí el seu nebot (596-587) i, empès pel partit egipci, es rebel·là també contra Nabucodonosor, el qual, per mitjà del seu general Nabuzardan i després d'un assetjament de divuit mesos, s'apoderà de Jerusalem, incendià el temple i els principals edificis i desmantellà les fortificacions. Els gots sagrats i tots els objectes de valor foren arrabassats i només l'Arca de l'Aliança es va poder ocultar. Sedecies, que havia fugit per la porta del sud, fou atrapat a la plana del Jordà i li arrencaren els ulls. Els personatges més notables foren morts, i la resta, portats a Babilònia amb el seu rei cec. A Palestina només hi van quedar els camperols i els pobres, amb un governador jueu anomenat Godalies.

L'any 536, Cir, rei de Pèrsia, autoritzà la tornada dels jueus a la seva llar i la restauració del temple. La primera expedició, de més de 49.000 jueus, sortí a les ordres del príncep Zorobabel i aviat es dedicà a la construcció del nou temple, molt inferior a l'antic. El 458, regnant Artaxerxes I, Esdres arribà a Jerusalem amb uns 1.500 jueus i completà la restauració política i religiosa del país. Tretze anys després Nehemies acabà de reedificar la Ciutat Santa.

Amo i senyor d'Àsia, Alexandre el Gran marxà l'any 332 sobre Jerusalem, que havia estat fidel als perses, però el summe sacerdot Jaddo obtingué el respecte del gran conqueridor vers els jueus. Durant les lluites entre els ptolemeus i els selèucides, Jerusalem passà d'unes mans a altres, i, havent quedat definitivament en poder dels selèucides, començà a hel·lenitzar-se i a corrompre's, mentre la destruïen les discòrdies civils. Amb aquest pretext, Antíoc Epifanés, rei de Síria, entrà a la ciutat l'any 170, saquejà el temple, degollà 80.000 persones i se n'emportà moltes més de captives. Dos anys des-

prés envià el seu general Apol·loni per reemplaçar la religió jueva pel paganisme, reforçà la ciutadella o Acra que dominava el temple i hi instal·là l'estàtua de Júpiter Olímpic, alhora que es desencadenava una cruel persecució contra els jueus fidels a les seves tradicions. Judes Macabeu, príncep hebreu, que amb el seu pare i els seus quatre germans s'havia aixecat contra els sirians, els va vèncer en diverses batalles, ocupà Jerusalem el 164, purificà el temple i assegurà les fortificacions. Tanmateix, no va poder apoderar-se de la ciutadella, que al final prengué i arrasà Simó Macabeu el 139.

Amb motiu de la lluita civil entre Aristòbul i Hircà II, els romans, aliats dels jueus des del temps de Simó, enviaren a Jerusalem el general Pompeu (63), que va haver de vèncer la valuosa resistència dels partidaris del rei de Judea Aristòbul refugiats al temple. Pompeu declarà Jerusalem tributària de Roma.

Juli Cèsar nomenà governador de Palestina l'idumeu Antípater, el fill del qual, Herodes, nomenat el Gran, després d'haver obtingut del Senat romà el títol de rei dels jueus, donà mort a Antígon, fill d'Aristòbul i últim representant de la dinastia nacional. Construï per a ell un magnífic palau denominat Torre Antònia, i en honor de Marc Antoni, un teatre i un amfiteatre per a combats de gladiadors. Per guanyar-se la confiança del poble va fer reconstruir el temple de Zorobabel i l'inaugurà deu anys abans del naixement de Jesús de Natzaret, si bé s'hi continuà treballant fins a l'any 64 de la nostra era.

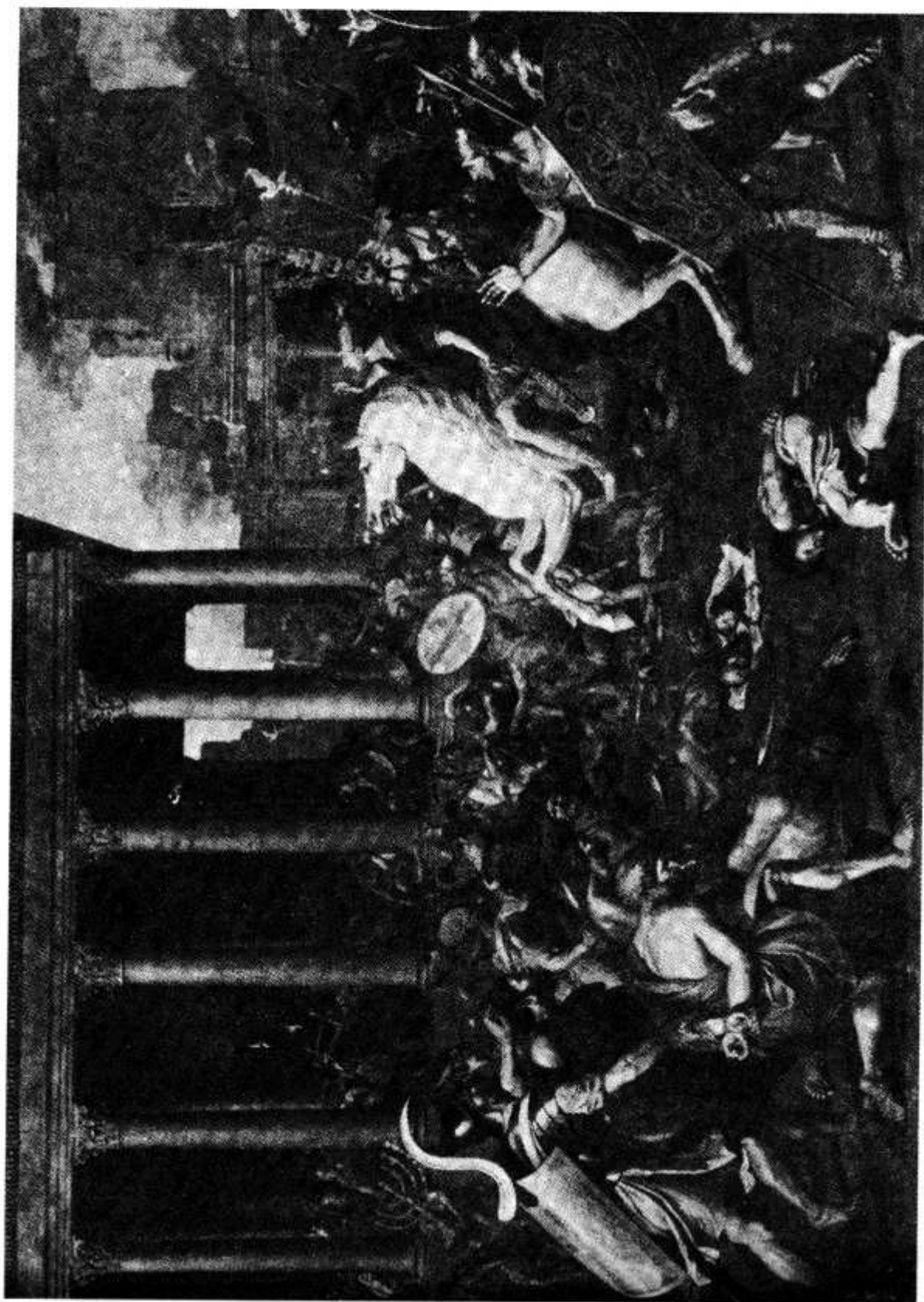
Desposseït Arquelau, fill d'Herodes, del govern de Judea, hi va haver a Jerusalem quatre governadors romans abans que Pilat, que apaivagà amb extrem rigor diverses sedicions i sota l'autoritat del qual sofí la mort Jesús.

L'entusiasme amb què molts jueus, després de la Pentecosta, es declararen deixebles de Jesucrist ocasionà una violenta persecució de cristians, en la qual el primer que va patir martiri als carrers de Jerusalem va ser el diaca Esteve.

Cridat Pilat a Roma i nomenat rei Herodes Agripa, emprengué la construcció de la tercera muralla al nord de la ciutat. Durant aquesta època arribà a Jerusalem Sardan o Helena, reina d'Adiabè, qui, convertida al judaisme, auxilià els pobres de la ciutat d'una terrible fam, i va fer construir per a ella i la seva família l'important sepulcre anomenat Tomba dels Reis. Aleshores morí a Jerusalem la Verge Maria, que fou enterrada a Getsemaní, i es va celebrar el primer concili ecumènic de Jerusalem, l'any 50 o 51 dC, contra aquells jueus conversos que pretenien imposar la circumcisió i altres pràctiques hebrees als gentils que abraçaven la fe de Crist.

Restablerts els governadors o procuradors, en temps dels quatre penúltims hi hagué continus desordres, però la tirania de l'últim, Gesi Florus (66), provocà l'aixecament del poble, que degollà la guarnició romana i incendià els palaus. Cèstius Gal·lus, governador de Síria, arribat amb la legió dotzena, fou refusat, i els cristians, recordant la predicció de Jesús, sortiren de Jerusalem.

L'emperador Neró hi envià el seu general Vespasià, el qual, acompanyat del seu fill, el general Tit, es presentà a Jerusalem (69 dC) amb 60.000 homes. Els disturbis de Roma i l'elecció de Vespasià per a l'Imperi suspengueren les hostilitats, que Tit reprengué l'any següent (70), quan la Ciutat Santa era plena de gent que havia anat a celebrar la Pasqua. El dia corresponent al 31 de març de l'any 70, Tit, que havia estat nomenat cònsol, prengué posicions amb les legions cinquena, setena i quinzena, i deixà la desena a la muntanya de les Oliveres. En el bàndol oposat, Joan de Giscala, que s'havia aliat amb els romans, defensava la Torre Antònia i la nova població de Bezetha, amb 11.000 homes, i Simó, fill de Giora, qui també s'havia aliat amb els romans, ocupava la part superior i infe-

La destrucció de Jerusalem, per Nicolás Poussin. (Antic Museu Imperial de Viena)

rior de la ciutat amb 10.000 homes. Atacada el dia 9 d'abril la tercera muralla, les legions se n'apoderaren al cap de quinze dies de combat i Tit prengué posicions a l'oest, a l'anomenat Camp dels Assiris. En cinc dies de nous atacs els romans entraren a la segona muralla per una escletxa, però només pogueren aguantar cinc dies més la terrible lluita. Tit pogué aproximar-se llavors a la Torre Antònia, únic camí per arribar al temple i a la ciutadella d'Herodes, qui defensava la primera muralla al nord de la muntanya de Sió.

El 17 de maig, els treballs fets pels romans contra la Torre Antònia foren minats i destruïts pels soldats de Joan de Giscala. Dos dies després, les torres transportables que amenaçaven l'Hípic foren incendiades per Simó, enmig de lluites heroiques. Llavors el general romà Tit emprà tot el seu exèrcit durant tres dies per circumval·lar la ciutat, amb una obra de terra a fi de tallar-li tota comunicació i reduir-la per fam, la qual cosa aviat produí horribles resultats.

Després de tres setmanes de nous preparatius, les catapultes obriren un esvoranc a la muralla que unia la Torre Antònia amb el temple, prop de la piscina de l'Estuci, però fou en va. Dos dies després la muralla caigué a causa d'una mina preparada per Joan de Giscala, però un grup de soldats romans aconseguí penetrar per sorpresa a la Torre Antònia a les tres de la matinada del 20 de juny. Tit ordenà demolir ràpidament la torre per aixecar amb els seus materials petits turons que li permeteren atacar el temple. Durant tres dies els jueus defensaren, desesperadament, primer els pòrtics exteriors i després els interiors, on a la fi entraren els romans a costa de grans sacrificis. Finalment, el 23 de juliol, un soldat romà llançà una torxa encesa a una de les sales properes al Sant dels Sants i enmig d'una espantosa carnisseria el foc s'estengué als edificis contigus i a tota la plataforma, convertida aviat en un munt de ruïnes i cadàvers. Els romans prengueren foc en diversos punts i l'endemà tragueren els jueus de l'Acra i incendiaren la ciutat baixa fins a la piscina de Siloè. Allí encara quedava la tercera muralla, la formidable fortalesa on els defensors de l'Acra s'havien unit als soldats de Simó. Quan els romans començaren a obrir bretxa es trobaren que Joan i Simó havien fugit secretament amb les seves tropes. L'1 d'agost la ciutat quedà definitivament en poder de Tit, que en ser felicitat pel seu triomf respongué: "No sóc jo qui ha vençut, sinó Déu, que ha fet ús del meu braç en la seva ira contra els jueus".

Tit ordenà que les muralles del temple i la ciutat fossin enderrocades, però a la part superior quedà de guarnició la legió desena.

Durant el setge, un dels més sanguinaris que registra la història, moriren, segons Tàcit, 600.000 jueus, i segons Josep Flavi, 1.000.000 per l'espasa, de pesta o de fam. Els supervivents moriren en els combats de gladiadors o foren venuts com a esclaus.

A Jerusalem a penes quedaren jueus, però hi van tornar uns quants cristians, on sembla que havia restat dempeus el Cenacle, des d'on havien governat, ja des del principi, bisbes de Jerusalem. El primer fou Jaume el Menor, que patí el martiri abans de la destrucció de la ciutat. Durant el pontificat de Judes Quiriac (mort entre l'any 134 i 148), els jueus, irritats per l'erecció de Jerusalem en colònia romana i la consagració d'un altar a Júpiter en l'emplaçament del temple, es van alçar altre cop vers l'any 132, a les ordres del fals messiès Barcoxeves, però foren vençuts per l'emperador Adrià l'any 135, després d'un setge que durà un any. Com a resultat d'això, els voltants de la ciutat es convertiren en un desert i en el seu lloc sorgí la ciutat romana Aelia Capitolina (d'Eli Adrià i Júpiter Capitolí), en la qual es prohibí l'entrada als jueus sota pena de mort. Així, l'Església cristiano-hebrea de Jerusalem es convertí en cristianogentil i perdé importància, i per altra banda la

ciutat, on ni tan sols hi residia el governador de Palestina, fou una de tantes de l'Imperi romà i només fou coneguda amb el nom d'Elia, nom que encara rebia l'any 325.

La pau donada per l'emperador Constantí I el Gran l'any 325 a l'Església impulsà l'entusiasme dels cristians pels Sants Llocs, als quals hi acudien en pelegrinatge de totes les parts del món i on s'establiren un gran nombre de monjos que després estengueren a altres països els ritus i cerimònies que s'hi practicaven amb caràcter local. Aquest moviment augmentà d'una manera extraordinària amb el descobriment de la Veracreu i altres relíquies de la Passió de Crist per Santa Elena i l'erecció per Constantí d'una basílica sobre el Sant Sepulcre.

En revoltes posteriors, Jerusalem passà dels romans als bizantins, i d'aquests als perses, fins que l'any 637 fou conquerida pel califa Omar. Camp de lluita entre cristians i àrabs en època de les croades, caigué definitivament en poder dels turcs (1517), fins que, el 1917, Jerusalem fou ocupada pels anglesos, el mandat dels quals durà fins a la Segona Guerra Mundial.